

13. SUMMARY OF THE FINDINGS

प्रस्तुत प्रकरणात महाराष्ट्रातील प्रमुख आदिवासी जमातींचे जीवनचित्रण करणाऱ्या कादंबऱ्यांचा अभ्यास केला आहे. त्याआधारेच निरीक्षणे मांडलेली आहे.

१.विविध आदिवासीजमातींमध्ये वधूमूल्य देण्याची प्रथा रुढ आहे. अन्यथा लांबजानापद्धत आहे.

२.अज्ञान, व्यसनाधिनता, शोषण, दारिद्र्य, अंधश्रद्धा या सर्वांचे प्राबल्य.

३.मातृसत्ताक कुटुंबसंस्था परंतु स्त्रियांची परवड मात्र कायम.

४.भडक, अतिशयोक्ती आणि अवास्तव चित्रण.

५.अशंतः आणि पूर्णतः आदिवासी जीवनचित्रणाचा प्रयत्न उल्लेखनीय आहे.

६.आदिवासींना समाजप्रवाहात आणण्याच्या उद्देशाने लेखन.

७.शिक्षणप्रसाराशिवाय सुधारणा अशक्य.

८.अगतिकतेने नक्षलवादी होण्याची मानसिकता.

९.स्वजातीतील लोकांच्या प्रयत्नांशिवाय उद्धार अशक्य.

१०.आदिवासींच्या बंडाचे, पराक्रमाचे चित्रण.

११.हक्कासाठी लढा.

१२.बेधुंद नाचगाण्याचे वेड.

१३.आदिवासी नायकाच्या साहस कथा. उदा. बाबा भांड यांची 'तंट्या'.

१४.सरकारकडून अज्ञानाचा फायदा आणि सामर्थ्याचा उपयोग करून घेण्याची प्रवृत्ती. (उदा. भिल्ल पलटण.)

१५.वास्तवातील लोकनायकाचे जिवंत चित्रण. (उदा. बाबा भांड यांची 'तंट्या' कादंबरी)

१६.त्याग — 'सराई' मधील अंकुशा कातकरी दुसऱ्यासाठी प्राण गमावतो.

१७.स्त्रीविषयक दृष्टिकोन — स्त्री सक्षम, सौंदर्यवती इ. पुरुष मात्र दुर्बल.

१८.आदिवासी विवाहाची वैशिष्ट्यपूर्ण परंपरा. उदा. घोटूल संस्कृती, युवागृहे इ.

१९.संघटित ऐक्यभावना — उदा. 'डांगाणी' तील ठाकर आणि महादेव कोळी या दोन जमातीतील मैत्रभाव आहे.

२०.स्वाभिमान— 'अहिनकुल' मध्ये पारतंत्र्याच्या काळातील मातृभूमीविषयक प्रखर स्वाभिमान आहे.

२१.बंडखोर प्रवृत्ती—'जंगलातील छाया' मधील कुरसन बेंडे, त्याची सून रतन बेंडे इ. कातकरी.

२२.श्रमप्रतिष्ठा— 'आई आहे शेतात' मधील कातकरी.

- २३.सौंदर्यवाद व प्रामाणिकपणाचे चित्रण.
- २४.स्वाभाविकता 'माचीवरला बुधा' त आहे.
- २५.अगतिकता — 'हयात आणि मजार' मधील ठाकर स्त्रियांच्या अगतिकतेचा फायदा जंगल अधिकारी, दुकानदार, सावकार घेतात.
- २६.आदिवासी जागृती— उदा. 'जंगलातील छाया' व 'रिंगण'.
- २७.कर्मकांडाचे चित्रण — उदा. 'रिंगण' मधील काजप्रथेचं समर्थन.
- २८.लोकपरंपरेचा आधार उदा. 'महानदीच्या तिरावर' मधील फुलिया.
२९. परंपरा आणि नवता यांचा संघर्ष उदा. 'सोनकी'.
- ३०.संघर्षाची तयारी उदा. 'पारध'.
- ३१.भूमिहीनांची, बलुतेदारांची वाताहत उदा. 'झाडाझडती' मधील पखालवाहक (पाणीवाहक पाणभरे कोळी) गोम्या कोळी.
- ३२.नागरीकरण — उदा. 'झेलझपाट' मधील फुलयला सुशिक्षित केरूबदल प्रचंड आकर्षण आहे,परंतु दोघांच्याही मनाचे चित्रण केले जाते.
- ३३.थोडक्यात कादंबरीसारख्या ललित प्रकारातून अभिव्यक्त होणारे आदिम जीवन अन्यायी,छळ, अत्याचार, भूक, दारिद्र्य उपासमार या स्वरूपाचे आहेत. स्वातंत्र्यपूर्व व स्वातंत्र्योत्तर काळातील जमीनदार, शेठ—सावकार, जंगल ठेकेदार व अधिकारी, ब्रिटीश व स्वदेशी शासन हे सर्वच आदिमांच्या शोषक रूपात उभे राहतात.

(PRINCIPAL INVESTIGATOR)

(REGISTRAR/PRINCIPAL)

(CO-INVESTIGATOR)